HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה: חסידים ואנשי מעשה כו': ת"ר [א]יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו תניא [ב]אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן הוא היה אומר כן למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי אם (א) תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך אם אתה לא תבא אל ביתי אני לא אבא אל ביתך שנאמר [1]בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך [ג]אף הוא ראה גלגולת אחת שצפה על פני המים אמר לה על דאטפת אטפוך ומטיפיך יטופון אמר רבי יוחנן רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה הנהו תרתי כושאי דהוו קיימי קמי שלמה ◦[2]אליחרף ואחיה בני שישא סופרים דשלמה הוו יומא חד חזייה למלאך המות דהוה קא עציב א"ל אמאי עציבת א"ל דקא בעו מינאי הני תרתי כושאי דיתבי הכא מסרינהו לשעירים שדרינהו למחוזא דלוז כי מטו למחוזא דלוז שכיבו למחר חזיא מלאך המות דהוה קבדח א"ל אמאי בדיחת א"ל באתר דבעו מינאי תמן שדרתינהו מיד פתח שלמה ואמר רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה תניא [ד]אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמנה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו וכשהוא משתחוה נועץ שני גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף ואין כל בריה יכולה לעשות כן וזו היא קידה [ה]לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע והא גרמא ליה והאמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי הא והא גרמא ליה לוי הוה [ו]מטייל קמיה דרבי בתמני סכיני שמואל קמיה שבור מלכא בתמניא מזגי חמרא אביי קמיה [ז](דרבא) בתמניא ביעי ואמרי לה בארבעה ביעי תניא אמר ר' יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו כיצד שעה ראשונה תמיד של שחר משם לתפלה משם לקרבן מוסף משם לתפלת המוספין משם לבית המדרש משם לאכילה ושתיה ◦משם לתפלת המנחה משם לתמיד של בין הערבים מכאן ואילך לשמחת בית השואבה איני [ח]והאמר רבי יוחנן [א]שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר אלא הכי קאמר לא טעמנו טעם שינה דהוו מנמנמי אכתפא דהדדי: חמש עשרה מעלות: אמר ליה רב חסדא לההוא מדרבנן דהוי קמסדר אגדתא קמיה א"ל [ט]שמיע לך הני חמש עשרה מעלות כנגד מי אמרם דוד א"ל הכי אמר רבי יוחנן בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא אמר דוד חמש עשרה מעלות והורידן אי הכי חמש עשרה מעלות יורדות מיבעי ליה אמר ליה הואיל ואדכרתן (מלתא) הכי אתמר [י]בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם

אחספא

רש"י

יש מהם אומרים. היינו תושבחתא דמתני' שמשבחין להקב"ה על כך: **אלו חסידים.** כל חסיד הוי חסיד מעיקרו: **שלא ביישה כו'.** שלא עברנו עבירה בילדותנו לבייש את זקנותנו: **אם אני כאן הכל כאן.** דורש היה לרבים שלא יחטאו בשמו של הקב"ה אם אני כאן הכל כאן כל זמן שאני חפץ בבית הזה ושכינתי שרויה בו יהא כבודו קיים ויבאו הכל כאן ואם תחטאו ואסלק שכינתי מי יבא כאן: הכי גרסינן בתוספתא **הוא היה אומר למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי אם אתה תבא לביתי.** ונראה לי שאף כאן צריך לגורסה כן משום דאמר ר' יוחנן בתרה רגלוהי דבר איניש כו' ואי לא גרסינן ליה מאי שייכא דר' יוחנן הכא: **שצפה על פני המים.** שחתכו את ראשו והטילוהו למים והכיר בו שהוא רוצח ופגעו בו עכשיו לסטים כיוצא בו: **אמר לה על דאטפת אטפוך.** על שהצפת גלגולות של אחרים במים אטפוך הציפוך אחרים עכשיו: **לסוף מטיפיך יטופון.** עוד יבא יום ויציפו גולגולתם של אלו שהרגוך: **לאתר דמתבעי.** למקום שנגזר עליו למות בו משם הוא מתבקש ליטול נשמתו: **תמן מובילין יתיה.** לשם רגליו מוליכות אותו: **תרי כושאי.** על שם שהיו יפים קרי להו הכי: **אליחורף ואחיה.** פסוק הוא במלכים שהיו סופרים לשלמה: **דקא בעו מינאי.** אלו מתבקשים ממני למעלה שהגיע זמנם למות ולא היה יכול ליטול נשמתם כיון שלא נגזר עליהם למות כי אם בשער לוז: **מסרינהו.** שלמה: **לשעירים.** לשדים שהוא היה מלך עליהם כדכתי' (דה"א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך שמלך על העליונים ועל התחתונים[י]: **אמטינהו למחוזא דלוז.** עיר שאין מלאך המות שולט בתוכה כדאמרינן בסוטה (דף מו:): **ערבין ביה.** לשמים משלמין ערבותן ומוליכין אותו למקום שמתבקש שם: **שני גודליו.** של שתי ידיו ונשען עליהן עד ששוחה ונושק את הרצפה לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה (תהלים קב): **וזו קידה.** האמורה בכתובים דאמר מר[ל] קידה על אפים אין לו להשתטח להגיע לארץ גופו אלא פניו בלבד מי שיודע ויכול לעשות כן ובדורו של רבן שמעון לא היה אחד מעומדי עזרה יכול לעשות כן אלא הוא: **איטלע.** נעשה חיגר לפי שכשזוקף גופו מאליו ואינו נשען על ידיו בחזקה לדחוף גופו למעלה נמצא כל אונס זקיפתו על מתניו: **יעיה.** יזרוק לשון כמטחוי קשת (בראשית כא): **הטיח דברים.** במס' תענית (דף כה.) עלית וישבת לך במרום ואי אתה משגיח על בניך: **הא והא גרמא ליה.** נענש בחטאת[מ] דברים ונענש בשעת המאורע כדאמרינן במסכת שבת (דף לג.) נפל תורא חדד לסכינא: **קמיה דרבי.** בביתו שהיה נשיא ומכבדין אותו לשמחו שהיה דואג תמיד בצרת ישראל ובחולין כדאמרינן בנדרים (דף נ:) יומא דמחיך ביה רבי אתי פורענות לעלמא: **שבור מלכא.** מלך פרס היה: **מוזגי חמרא.** כוסות זכוכית מלאים יין ואין היין נשפך: **רבי יהושע בן חנניה.** מן הלוים [נ]המשוררים היה כדאמר בערכין (דף יא:) וכבר הלך [ס]ר"י בן גודגדא לסייע את ר' יהושע בן חנניה בהגפת דלתות: **מלקין אותו.** שנשבע לשוא ומשעה שילאת שבועה מפיו הרי הוא כנשבע על העמוד של אבן שהוא של זהב שאף זה נשבע על דבר שאי אפשר ובשבועות (דף כט.) תנן דהיינו שבועת שוא וחייבים על זדונה מכות וכגון שהתרו בו: **בשעה שכרה דוד שיתין.** ולא סבירא ליה שמששת ימי בראשית נבראו ואי סבירא ליה שמא נתמלאו עפר או צרורות וצריך לכרותן: **קפא תהומא.** לף התהום למעלה ויצא. ויצף הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו): **א"ל.** רב חסדא לדידיה הואיל ואדכרתן הכי איתמר: **מי איכא דידע כו'.** דוד לא היה מורה הלכה בפני רבו אחיתופל והוא היה שם:

אחספא

תוספות

אשה היתה בוררת חיטין לשמחת בית השואבה. בירושלמי פריך היאך בוררת האיכא מעילה דשמן ופתילה היו של הקדש ומשני דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כו. ושם) אמרינן עלה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא וי"ל דבוררת לאו דוקא אלא כלומר שהיתה יכולה לברור מרוב אורה: **אם** אני כאן. פירש בקונטרס שהיה הלל אומר בשמו של הקב"ה אבל בירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו דפריך ולקילוסיו הוא צריך כלומר וכי היה צריך לשבחו והכתיב אלף אלפין ישמשוניה ומשני דכנגד ישראל היה אומר וחביב עליו קילוסן של ישראל מן הכל שנאמר (שמואל ב כג) ונעים זמירות ישראל וכתיב (תהלים כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ומיהו הא דקאמר אם אתה תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך לא אפשר אלא בשכינה דהא דריש ליה מדכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך:

רבי

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"ד ה"ב ע"ש], (ב) [תוספתא שם], (ג) אבות פ"ב מ"ו, (ד) [תוספתא פ"ד ה"ג], (ה) מגילה כב: תענית כה., (ו) [גי' הערוך מטלל], (ז) [נ"ל דרבה], (ח) שבועות כה. נדרים טו. יבמות קכא:, (ט) [נ"ל מי שמיע וכ"א בילקוט תהלים רמז תתע"ח וכ"א בעין יעקב], (י) מכות יא., (כ) [כדאיתא מגילה יא:], (ל) [ברכות לד:], (מ) בע"י: בהטחת, (נ) [נ"ל המשוררים], (ס) [בערכין יא: איתא להפך מעשה בר"י בן חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגדא וכו' ועי' רש"י קדושין כז. ד"ה נתון וכן ברש"י ב"מ יא. העתיקו על נכון ועי"ע רש"י ברכות סג: ד"ה יודע נגן],

הגהות הב"ח

(א) גמרא אם אתה תבא אל ביתי:

גליון הש"ס

גמרא אליחרף. עיין ירושלמי פ"ט דכלאים ושם איתא בשינוי לשון קצת: **שם משם לתפלת המנחה.** בתשובת תשב"ץ ח"ב סימן קס"א הביא סוגיא זו משם לתמיד של בין הערבים משם לתפלת מנחה. ועיין בתשובת הרמ"ע סימן י"ד:

מוסף רש"י

אחוי קידה. נועץ גודליו ונשען עליהם ושוחה עד שנושק את הרצפה וזוקף, ומתוך שאינו יכול להשען על גודליו ואין ידיו מסייעות אותו בזקיפתו וצריך להתאמץ במתניו ומתוך כך נצלע בדוקא דאטמא (מגילה כב:). **מלקין אותו.** משום שבועת שוא, דדבר שאי אפשר הוא ומשנשבע יצתה לשקר (שבועות כה.) או: לאלתר מלקין אותו שיישן, הואיל דנדר בדבר שאין יכול לעמוד בו (נדרים טו.). **בשעה שכרה דוד שיתין.** יסודות של בית המקדש, ובגמרת ירושלמי (סנהדרין פ"י) מצינו תימוליוס של בית המקדש, והוא יסוד בלשון יוני (מכות יא.). **קפא תהומא.** צף התהום, בגמרת ירושלמי (שם) שמצא שם חרס שהגביה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו ונטלו (מכות שם). **אי שרי למכתב שם.** פן ימחקוהו המים ועובר משום ואבדתם את שמם ולא תעשו כן וגו' (שם).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ה מהלכות שבועות הלכה כ סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד סימן רלו סעיף ד:

תורה אור השלם

1. מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ: שמות כ כ
2. אֱלִיחֹרֶף וַאֲחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סֹפְרִים יְהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר: מלכים א ד ג

רבינו חננאל

חסידים ואנשי מעשה. [אנשי מעשה] שלא טעמו טעם חטא בילדותם כל שכן בזקנותם. (א) **חסידים,** בעלי תשובה. **הלל הזקן** כד הוה חמי [לון] עבדין בפחז, הוה אמר וכי קילוסין דהללו צריך, והכתיב אלף אלפין ישמשוניה. וכד הוה חמי לון דעבדין בכשר, הוה אמר הכי, אי אנן (לינן מזלן) [לית כאן מאן כאן], אע"פ שיש כמה קילוסין לפניו, חביב עליו קילוסי ישראל יותר מן הכל, דכתיב ונעים זמירות ישראל, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. ר' חייא רבה, אחוי כריעה קדם ר' ונפסח ונתרפא. לוי אחוי קידה קמי ר' ונפסח ולא נתרפא. **הלל ראה גולגולת** אחת צפה על פני המים, [אמר לה] על דאטפאך עטיפוך ודאטפך יטופון. **הנהו תרי כושי כו'. אמר** ר' יוחנן רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה, לאתר דמתבעי תמן מובלן יתיה. **כשהיה משתחוה** רבן שמעון בן גמליאל היה נועץ שני גידוליו, ושוחה ונושק פניו רצפה, וזוקף, (ו)מה שאין אחר יכול לעשות כן. וזו היא הקידה. **לוי הוה מטלל** קמי דר' בתמני סכיני. **תניא** אמר ר' יהושע בן חנניה כשהיינו מתעסקין בשמחת בית השואבה, לא היינו רואין שינה בעינינו. שעה ראשונה לתמיד של שחר, ומשם לתפלת השחר, ומשם למוספין, ומשם לתפלת המוספין, ומשם לבית המדרש, ומשם לאכילה ולשתיה, ומשם לתמיד [של] בין הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה. ואסיקנא מאי לא ראינו שינה, בתרדמה, אלא שינה כעין נמנום. **ט"ו מעלות כו'.** בשעה שכרה דוד שיתין, קפא תהומא, בעא למשטף עלמא,

---

(א) נ"ל דצ"ל יש מהן אומרים וכו' אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים וכו' אלו בעלי תשובה כצ"ל ועי' בתוספתא וירושלמי וברש"י כאן ובק"ע.